

Rovarirtásból élt a novícius

Szerzetesként egyedül, de nem közösség nélkül

Az előjelek aggasztják az embereket, az e világ hatalmasai több alkalommal konferenciára gyűlnek össze, tanácskoznak, anélkül, hogy dűlőre jutnának abban a kérdésben, hogyan akadályozhatnák meg a Föld légkörének gyorsuló romlását. Az emberi történelemben először merünk szembenézni a végső pusztulás lehetőségével, és tehetetlenek vagyunk, nem tudjuk megakadályozni. Az emberiség képtelen hatékonyan föllépni a háborúval, a terrorizmussal szemben, elhárítani a népeket és nemzeteket sújtó fizikai és erkölcsi nyomort. Ilyen körülmények között érthető, hogy az emberek - különösen a fiatalok - hiába keresik életük értelmét.

Közösségben az idősök otthonában. Hagyó József atyát mindig megtalálják

*René Voillaume írta e sorokat testvéreihez. A Foucauld atya kistestvérei szerzetesközösség - hivatalosan Jézus Kistestvérei - alapítója 1905 júliusában született, s tizenegy esztendő volt, amikor *Charles de Foucauld* atya az algériai Tamanrassetben meghalt a tuaregek között. A gyermek Voillaume ekkor még nem gondolhatta, hogy tizenöt esztendővel később, 1933. szeptember 8-án Párizsban öt fiatal ölti magára Jézus Kistestvéreinek habitusát, hogy Algériába menjenek, s ott kontemplatív életet éljenek az emberek között, a tömeg szívében, mint René Voillaume összegyűjtött írásainak címe fogalmazza.*

Farsangi ünnepség a kerámiaműhelyben

Biatorbágyon egy kicsiny szobában ülünk, a nyitott teraszajtón keresztül velünk a kint fényes színekkel készülődő ősz. *Hagyó József atyát* (Magyarországon a testvér kifejezésnek rossz történelmi felhangja van) régóta ismerem. Személyesen első alkalommal találkozunk, de mások elmondásából évek óta él bennem a kép róla. Túl a hetvenen közvetlen, természetes mosoly,

vonásai, egy-egy gesztusa a néhány éve elhunyt pap tábork (vagy tábork pap), *Tabódy István* alakját idézi elém.

A rend egymást követő elöljárói. Balról a második René Voillaume, rendalapító. A felvétel 1990-ben készült

Talán a börtönjárt emberek nyugalma sugárzik József atyából is? Vagy eleve szüksége volt erre a személyiségre, hogy el- és kibírja a megpróbáltatás évtizedeit, amelyekről mindenféle hősködés nélkül, sem a megbántottak, sem a túlzottan lelkesedők hangján beszél - ha kérdem, mert egyébként más mondandója van a világról.

"Olyan tevékenységet végezzenek, amely szép"

Keze ügyében megpillantom a mélybordó ötkötetes könyvsorozatot: az idén elhunyt *Lénárd Ödön* atya verseinek gyűjteményét. Gondolhatnám, a leghosszabb időt börtönben töltött Lénárd atya, a tizenhét rabesztendőjével "második helyezett" *Tabódy István* emlék-környezetében kész a - talán andalító - legenda. József atya látja, hogy kézbe veszem a verseskönyveket. Szerzetesi életem *Dönci* bácsival a fogház cipésműhelyében indult - mondja József atya, jóízűen elmosolyodik, az emlékezni tudók bölcsességével. Mielőtt folytatná, a jelenről beszélünk.

Magyarországon Ön az egyetlen, aki *Foucauld* atya kistestvéreihez tartozik. Egyszemélyes szerzetesrend... - s arra gondolok, az igazság hirdetése nem a sokaságot kívánja, sokkal fontosabb a hitelesség.

- *Amikor 1989 táján Biatorbágyra költöztem - emlékezik József atya -, fölkerestem Takács Nándor püspököt, jelentkeztem nála. Annak ellenére, hogy karmelita szerzetes, a beszélgetés során megjegyezte: nem szereti egyházmegyéjében a csellengő papokat. Ekkor néztem utána, egyházi szempontból milyen is a helyzetem. A szerzetesközösség olasz-horvát régiójához tartozom, s mivel a legközelebbi fraternitás - testvéri közösség - Zágrábban található, velük vagyok a legszorosabb kapcsolatban.*

Múltra érzékeny természetemmel azt ajánlom József atyának, gondolatban forduljunk vissza az időben: 1968 májusát írják...

- Akkor kerültem ki a börtönből. Gimnazista korom óta szinte belenőttem a Regnum marianum közösség életébe, s szentelésemkor, 1955-ben, természetes volt, hogy a regnumi atyákhoz tartozom. Egy-két falusi kápláni hely után Esztergomba kerültem, hittant oktattam, majd az 1961-es nagy letartóztatási hullám során - a Regnum-per keretében - előbb szabadlábon hagytak, de az 1962-es augusztusi tárgyalás végén László Gáborral együtt elítéltek, s börtönbe kerültünk. 1963 márciusában amnesztiával én is szabadultam, de 1964-ben, az újabb regnumi per során ismét bekerültem.

A börtönévek alatt alakult át József atya hivatása - vallja -, s éppen Lénárd Ödön atya hatására.

- Amikor közeledett 1968-ban a szabadulásom ideje, Dönci bácsi pedig még 1977-ig benn maradt, arról beszélgettünk, van neki odakint egy közössége, s milyen jó lenne, ha "rájuk néznék".

A mai kismarosi ciszterci női közösség akkor - magyarázza József atya - a kistestvérek felé orientálódott, kissé magukra hagyatva, mert az alapító nővér, Tímár Ágnes ugyancsak börtönben volt.

Megtaláltam az utat a külföldi, elsősorban francia kistestvérekhez, akik ettől kezdve rendszeresen fölkerestek, mivel én nem utazhattam külföldre. 1970-71-ben már világossá vált a testvérekkel, hogy ez az én utam.

Közben szabadult Tímár Ágnes, s a női közösség egy része kistestvér lett, a többiek a ciszterci lelkiség irányában indultak el. A női kistestvérek közössége ma is él Budapesten.

- A kistestvérek két - női és férfi - kongregációt alkotnak, mindenki önállóan végzi a dolgát, de az illegalitás idején jó volt, hogy egy pap élt a környezetükben.

Hagyó József szabadulása után hivatalosan esztergomi egyházmegyes pap. Schwarz-Eggenhoffer Artur, apostoli adminisztrátor irányítja az egyházmegyét. Mindszenty József ekkor még mindig az amerikai követségen kényszerű, önként vállalt fogságában élt. A börtönből jött papnak jelentkeznie kell a főpásztornál.

- Érdekes volt az egyházmegye reagálása. Közölték velünk, szabadult papokkal, hogy nem kaphatunk lelkipásztori beosztást - nyilván állami nyomásra -, mire közöltük, nem is kérünk, ha nem térhet vissza mindenki egyházi szolgálatba.

József atya ettől kezdve Budapesten, albérletben élt, s különféle helyeken vállalt munkát: a Csarnok- és Piacvállalatnál, hűtőházban, a két letartóztatás között szerette volna elsajátítani az autószerelő mesterséget, ám a második letartóztatása véget vetett a "karrierjének".

Második szabadulása után rovar- és rágcslóirtásból élt, miközben egy olasz atya irányításával elvégezte a noviciátust. Később hegesztő-, fertőtlenítő- és fűtőtanfolyamot végzett. A sokatjárt ember tudásával mondja: hajdanán nehéz szakma volt a fűtői, de a gázkazánok bevezetésével már csak gombokat és karokat kellett kezelni.

1970-ben tette le első fogadalmát, majd többszöri megújítás után 1980-ban lett a szerzetesközösség örökfogadalmas tagja.

- A prior Bécsből küldött egy testvért, akinek kezébe letettem az örökfogadalmat. Rómában a szerzetesi kongregációnak pedig az volt az óhaja, hogy ezt a tényt közöljem a püspökömmel.

József atya nem tudta, Lékai László bíboros vajon hogyan reagál arra, ha bejelenti, hogy Magyarországon ismeretlen szerzetesrend tagja.

- Rédey Jóska bácsit, Lékai László egykori káplánját - akkor sárisápi plébánost - kértem meg: mesélje el történetemet a bíborosnak, de a nevem és a közösség említése nélkül. Lékai prímás végül azt mondta: na jó, menjen a dolog.

Mi a kistestvérek hivatása? Franciaországban 1947-ben alakultak az első úgynevezett munkás-fraternitások: teljes munkaidőben dolgoznak, egyszerű lakásban élnek a néhány testvérből álló közösségek. Megtaláljuk őket az iparban, a földművelésben, de vannak tengerészek, betegápolók, útépítők.

A konzervatív hírben álló *Ottaviani* bíboros ekkoriban úgy nyilatkozott, hogy rokonszenves a kistestvérek kezdeményezése, mert nem arról van szó, hogy a papok kilépnek a lelkipásztori szolgálatból, elmennek dolgozni és Franciaországban szinte divatszámba menően munkáspapok lesznek, hanem létezik egy közösség, amely olyanokat igyekszik megszólítani, akik messze vannak az egyháztól.

- Ma is a fizikai munkásság körében tevékenykednek a kistestvérek, s olyan társadalmi rétegeket igyekeznek elérni, amelyek igen távol élnek az egyháztól?

- *Ez utóbbi megállapítás érvényes napjainkra. A munkásprobléma, mint társadalmi kérdés, jelentős átalakuláson ment keresztül néhány évtized alatt. Ma Németországban szakmunkásnak lenni: tekintély, biztos egzisztencia. A hangsúly inkább a szegényekkel, a társadalom peremére került emberekkel való törődés. Ahol azonban változatlanul probléma a munkásság helyzete - Dél-Amerika, Afrika és Ázsia nem egy helyén -, ott a közelükben maradunk.*

- Milyen módon tudják elérni az egyháztól távol lévőket? Ez az egész egyház problémája, hiszen sok esetben a közel-távollévőket sem tudja megszólítani.

- *A távollévők két csoportja: akik már eltávolodtak az egyháztól, vagy a még messze lévők. Általános megoldás nem hiszem, hogy létezne. Saját tapasztalatomról tudok beszámolni. Pílisvörösvárott, egy volt bányatelepen, egyszerű lakótelepen éltem, amikor meglátogattam az előjáróm, s azt mondta: mindent rendben találok, de a szegényekkel való kapcsolatodat nem látom...*

József atyában ez fölébresztette a keresést: az emberek mely csoportjához szól a küldetése? Így talált rá az értelmi fogyatékosok világára.

- *Egyszer csak ott voltam köztük.*

S amikor Biatorbágyra költözött, másokkal együtt egy szövetkezet keretében kerámiaműhelyt hoztak létre számukra: olyan tevékenységet végezzenek, amely szép. Délelőttönként az atya ma is ott dolgozik. Már nem irányít, hanem olyan munkamegoldásokat keres, amelyeket a fiatalok minél jobban képesek elsajátítani.

Majd hazatér az idősek otthonába, amelynek lakója. Rendszeresen misézik a házi kápolnában, "de a lakótársak lelki kérdésekkel mindig megtalálják". Az otthon egy Ausztriában dolgozó orvos házaspár, *Dr. Radnai János* és felesége alapította.

- *Ez az élet sem idegen a kistestvérek lelkiségétől. Arra gondoltam, hogy életem ezen szakaszát - hetvenegy esztendő vagyok - az idősek között kellene leélnem. Nem szervezetileg kapcsolódnai hozzájuk, hanem velük élni. A házban katolikus és protestáns, hívő és nem hívő egyaránt él. Ezért az a kérdés, hová helyezem a hangsúlyt a velük való kapcsolatban.*

A szerzetesi élet közösséget feltételez. Hagyó József azonban ma is egyedüli kistestvér az országban.

- *Évek, évtizedek alatt sokan megfordultak nálam. A mai fiataloknak maga a szerzetesség is idegen, s nálunk külön sajátosság, hogy nem tudom megmondani senkinek három mondat után, mivel foglalkozunk. Az pedig kevés a legtöbb fiatalnak, hogy élünk az emberek között, magunkévá tesszük a gondjaikat, s imádkozunk.*

József atyához egy idős német testvér a következő intellemmel fordult: ha nincs is körötte szerzetesi közösség, de valamilyen közösség legyen.

- *Ezért minél pontosabban igyekszem meghatározni: ki az én népem, kihez tartozom? A fogyatékosok, az otthon, s nem szakadtam el a Regnum közösségétől sem, eljárak a község énekkarába, imacsoportot vezetek.*

S tizenhárom éve szerzetestársaival is rendszeresebbé vált a kapcsolata. Napjai a kápolnában szentmisével kezdődnek, amelyhez zsoltosma és elmélkedés kapcsolódik, majd elindul a műhelybe.

- *Van egy sarkom, ahol mindenkinek keresztül kell haladnia...*

A délután központi része az adoráció. Az atya ma is rendszeresen eljár Máriaremetére, ahol fiatalokkal, családokkal találkozik. Havonta egy napot pedig remeteségben tölt. Az éves lelkigyakorlatok mellett a kistestvérek tíz-tizenkét évenként - Foucauld atya nyomán - úgynevezett sivatagi évre vonulnak el.

Az íróasztalon francia nyelvű könyv. A közösségben szokás, hogy havonta egyszer valaki levelet ír a többi testvérnek. Most jelent meg ezekből egy gyűjtemény. József atya ennek fordításához fogott.

Az idén májusban kilencvennyolc éves korában elhunyt Voillaume atya 2000-ben írott levele akad kezembe. Mintha csak József atya arcára írott szavak lennének: *Nem túl sok dolog tudja már megzavarni várakozásunkat, hogy Istennel találkozzunk. Életkorunk szabaddá tesz bennünket, hogy élesebben lássuk az igazi értékek távlatait, és mindannak viszonylagos voltát, ami mulandó.*

Elmer István

Fotó: Cser István